

nieuwe boeken, verslagen e.d.

Mezennestje voor het raam

In Engeland bekroond als het beste informatieve boek (The Times) en in Duitsland bekroond als het beste jeugdboek van het jaar. Stelt u zich nu vooral niet voor dat het alleen maar een geschikt boek voor de jeugd is, want ouderen zullen er evenveel, zo niet meer plezier aan dit boek kunnen beleven dat van februari tot in juni het intieme leven van een familie Pimpelmees in woord en voorbeeld óók in beeld aan u voorbij laat gaan. Een tegen het raam geplaatst nestkastje stelde de schrijfster in staat vanuit de kamer het hele broedproces te kunnen volgen en kon Sean Morris ongestoord de opnamen maken. Een voorbeeld hoe nestfoto's zeer instructief kunnen zijn zonder de vogels daarbij te verstoren. Vooral de opnamen waarop beide oude vogels te zien zijn maakten indruk op me en het is jammer dat er daar eigenlijk maar weinig van zijn opgenomen. Wij leren dat kleine nestkastje van binnen zo goed kennen dat het aan de binnenzijde zichtbare spijkertje waaraan het zitstokje is bevestigd een vertrouwd plekje wordt en niet meer weg te denken is. Een boeiend boek, rijk geïllustreerd dat men in één adem doorleest, maar óók daarna graag nog eens af en toe doorbladert om de vele interessante foto's.

Geraldine Lux Flanagan: Mezenkastje voor het raam. Met vele foto's (waaronder in kleur) van Sean Morris, voorwoord van Niko Tinbergen, 96 pag. (1979). Oorspr. titel: Window into a nest. Vertaling: dr. Angela Sevenster-Bol. Uitgeverij De Fontein bv., Baarn. Prijs f 22,50.

Gids voor natuur- en milieu-educatie

De stafmedewerker van het landelijk bureau van het Instituut voor Natuurbeschermings-educatie (IVN) heeft een uiterst handige en bruikbare gids samengesteld. Het is geschreven voor de vele vrijwilligers die zich in hun vrije tijd inzetten voor een beter beheer van onze omgeving vaak in samenwerkingsverbanden als verenigingen, stichtingen en actiegroepen. Een vrij groot aantal van hen doet dat op een bijzondere manier: ze zijn actief in de natuur- en milieu-educatie. De afzonderlijke hoofdstukken zijn: Wat is natuur- en milieu-educatie?; Natuur- en milieu-educatie organiseren; Mogelijkheden voor educatieve activiteiten; Een organisatie om de educatieve activiteiten te verwezenlijken; Samenwerking met andere organisaties; Een beknopt overzicht van particuliere organisaties, werkzaam op terreinen als natuurbehoud en milieubeheer; Natuur- en milieu-educatie en educatieve planning. Bij elk hoofdstuk van dit vademecum wordt bovendien verwezen naar literatuur ter verdere oriëntatie. Voor mensen die op het ge-

bied van natuur- en milieu-educatie een organiserende taak hebben is dit boekje een 'must' zou ik willen zeggen. Uit de tekst blijkt duidelijk dat hier een man met ervaring op dit gebied aan het woord is. Bovendien is de tekst grotendeels al vooraf op het gebruik getoetst. Dat hierin steeds ook weer het jeugdwerk om de hoek komt kijken is eigenlijk zonder meer duidelijk. Daarom lijkt het me ook heel bruikbaar voor onderwijzend personeel. Ook het natuurbehoud en milieubeheer door de overheid wordt hier helder en klaar in een hoofdstuk uiteengezet. De auteur heeft zich in aan een vrij goed omgrensd gebied gehouden, maar het is erg verleidelijk om daar van af te wijken en nog veel meer gegevens aan te dragen die de schrijver ongetwijfeld ter beschikking stonden. De uitgave zou dan té uitgebreid zijn geworden. Ik zal er in elk geval veel gebruik van maken en het ergens vooraan in de boekenkast hebben staan! Jammer alleen dat de uitgever voor zo'n gids niet een wat betere kaff heeft gebruikt, want het ligt nu al wat uit elkaar. De inhoud wordt er echter niet minder om. Een gebruikersvragenlijst heeft tot doel een nieuwe druk nog meer tot haar recht te kunnen laten komen. Vult u dat dus vooral in.

J.T.

Dirk Huitzing: Gids voor natuur- en milieu-educatie. Instituut voor Natuurbeschermings-educatie. 206 pagina's (1978). Uitg. Kosmos bv, Amsterdam. Prijs f 19,90.

Watervogels van de wereld

Er zijn zo langzamerhand al heel wat boeken die de watervogels van de hele wereld behandelen. Dit boek behandelt de zwanen, ganzen, eenden en hoenderkoeten. In het totaal meer dan 130 soorten waarvan 128 met een kleurenfoto, een verspreidingskaartje, beschrijving en gegevens over kenmerken en gedrag, habitat (een woord dat steeds meer in Nederland gebruikt wordt), verspreiding, voedsel, geluid, balts en broedgewoonten). Jammer dat over de bescherming, eventuele achteruitgang, jachttijden nauwelijks wordt gerept. De foto's, alhoewel vaak wat hoog afgesneden, geven de soort vaak prachtig duidelijk af-schoon het grootste gedeelte in waterwild-collecties zijn opgenomen. Hier en daar zijn pentekeningen toegevoegd. Ook het voorkomen in Nederland wordt niet behandeld. Een interessante lijst van watervogelgebieden en waterwild-collecties in de gehele wereld is zijn toegevoegd. De watervogelgebieden zijn voor een groot deel echter niet beschermd hetgeen helaas niet altijd duidelijk tot uiting komt. Een grotere bedreiging voor de watervogels in de moerassen van Sucinio (pag.10) op het schiereiland Presqu'ille de Rhuyt bijvoor-

beeld is in de eerste plaats de jacht die daar nog steeds in alle hevigheid plaatsvindt.

Bij de parken mis ik voor Engeland die in Slimbridge en Peterborough (Peakirk), waar de Hawaiïgans vooral gefokt wordt, en voor Nederland misschien Alpen aan de Rijn. De auteurs, ook bekend om hun prachtige kleurenfilms, hebben voor het Engelse publiek echter meer gegokt op de geïnteresseerden voor waterwild-collecties waar dit land ook rijkelijk mee is bedeeld. Een degelijk boek dat prettig is vertaald (en bewerkt?).

Eric Soothill & Peter Whitehead: Watervogels van de wereld. 128 kleurenfoto's, 297 pagina's, lijntekeningen van Joe Blossom, vertaling Meindert de Jong & Riek de Jong-Kop (1979). Oorspr. titel: Wildfowl of the World. Uitg. Uitgeverij Helmond B.V., Helmond en Standaard Uitgeverij, Antwerpen. Prijs f 55,—.

Vogels in hun eigen omgeving

Het derde deeltje van 'Vogels in hun eigen omgeving' is nu uit. In de eerste twee deeltjes van deze serie bewees Lars Jonsson al een goede vogeltekenaar te zijn. Met dit derde deeltje 'Open veld en water' legt deze jonge tekenaar bijzonder veel eer in met zijn vogeltekeningen. Het houdt zich hoofdzakelijk bezig met vogels, die in of bij meren, natte gebieden van allerlei soort en in cultuurland leven.

Bij de afbeeldingen worden de vogelsoorten afzonderlijk behandeld met vermelding van de karakteristieke kenmerken. Jammer is dat de Nederlandse gegevens over de Rode Patrijs niet juist zijn, hier staan namelijk de zelfde gegevens als die van de gewone Patrijs. Een verspreidingskaartje van elk soort is wederom opgenomen. Dit boekje zal in de komende maanden een welkom geschenk zijn voor jong en oud. W.W.

Lars Jonsson: Vogels in hun eigen omgeving. Deel 'Open veld en water' 132 pagina's met veel kleurafbeeldingen. Vertaling J.B. de Winter. Bewerking Jaap Taapken. (1979). Uitg. W.J. Thieme en Cie, Zutphen. Prijs 16,90 per deeltje.

Ziekten van vogels

Een boek over ziekten van vogels van eigen bodem. In hoofdstuk 1 wordt de anatomie en fysiologie behandeld. Hoofdstuk 2 beslaat het grootste deel van het boek: de ziekten. Weliswaar worden daarbij meestal voorbeelden bij volièrevogels aangehaald, maar kan het boek óók voor verzorgers van in het wild levende vogels veel tips geven. In overzichtelijke tabellen achterin het boek worden antibiotica en chemotherapeutica, anti protozoaire middelen, wormmiddelen, pokkenvaccin, paratyphusvaccin, insecticiden, fungiciden en ontsmettingsmiddelen aangegeven. Ing. Peter Holsheimer heeft ons aan een in de praktijk bruikbaar boek geholpen.

J.P. Holsheimer: Ziekten van vogels. 159 pagina's 162 afbeeldingen (1979). Uitg. W.J. Thieme, Zutphen. Prijs f 29,50

The Gannet

De studies in de grote Jan van Genten-kolonie op de Bass Rock vormden de basis van wat wij thans weten over de ecologie van de Jan van Gent, zijn broedgegevens en zijn gedrag.

Dit boek bevat de studies en de onderzoekingen bij de Jan van Gent in Europa en Noord-Amerika, waarbij ook Afrikaanse en Australische genten aan de orde komen. Bovendien is er een hoofdstuk over 'Boobies', eveneens bestudeerd door de auteur.

Achtereenvolgens worden onder meer behandeld het kleeft, de rui, morfologie, geluid, verspreiding, aantallen (tellen: direct of door fotografie?), broedgegedrag, broed-ecologie, de Jan van Gent op zee, aanverwante soorten. Jan van Genten hebben langer op deze aarde geleefd dan de mens en het is een vogelsoort dat menig vogelliefhebber bijzonder zal interesseren, vooral diegenen die wel eens een kolonie hebben bezocht.

Bryan Nelson: The Gannet. 336 pag., 62 tekeningen van John Busby, 32 tafels, 32 foto's (1978). Uitg. T. & A. D. Poyser, Berkhamsted. Prijs £ 8.00.

Der Weidenlaubsänger

Over de Tjiftjaf zijn verstrooid over talloze tijdschriften interessante gegevens verschenen. Maar er ontbrak steeds een samenvatting van al deze studies. Op grond van een jarenlange, intensieve studie bij een afgegrenste populatie en de uitwerking van de beschikbare literatuur kon Manfred Schönfeld een monografie over de Tjiftjaf samenstellen. Bij zijn onderzoekingen, waarbij hij kleurringen gebruikte, konden vragen over de voortplanting, huwelijksrouw, polygamie, grootte van een territorium, jeugdruï, ouderdomsopbouw van een populatie en de mogelijkheid om mannetjes en wijfjes te onderscheiden opgelost worden. De talloze ervaringen van de schrijver over herkenning en vangmethoden voor de wetenschappelijke vogelvangst zullen door vele ornithologen met genoegen zijn ontvangen.

Manfred Schönfeld: Der Weidenlaubsänger. 136 pag., 58 afbeeldingen en 61 tabellen (1978). Die Neue Brehm-Bücherei 511. Uitg. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt. Prijs DM 15.20.

Wintervoeding Vogels

Deze uitgave van het Nationaal Comité 'Wintervoeding van Vogels' kan in de eerstvolgende maanden wellicht weer goede diensten bewijzen. Zeker als het net zo'n wintertje wordt als verleden jaar. Reeds enige tijd geleden is de 4e verbeterde druk verschenen en heeft onder meer aanvullingen gekregen bij het hoofdstukje 'Voedermiddelen' waarin een aantal gegevens uit 'Het Vogeljaar' 24 (6): 314-317 zijn toegevoegd.

Verkrijgbaar bij 'Vogelbescherming' Zeist door storting van f 5,75 op girorekening 1 882 523 van bovengenoemde organisatie.

Eric Hosking's Birds

Zijn vogels zijn het inderdaad die op de fraaie foto's in dit boek zijn afgebeeld, dat blijkt uit alles.

In dertien hoofdstukken geeft dit boek een uitzonderlijke blik op 'Vijftig jaar vogelfotografie', zoals de titel van het eerste hoofdstuk luidt. Daarin wordt dan voornamelijk de technische ontwikkeling van de vogelfotografie behandeld. Pionierswerk heeft Hosking echter verricht in de ontwikkeling van de fotografie met 'high speed flash'. De resultaten van een en ander zijn in dit boek ruimschoots aanwezig. In alle hoofdstukken vinden we zijn in al die jaren opgedane ervaringen zowel in woord als in beeld, waardoor het een zeer interessante collectie foto's met een prettig leesbare tekst is geworden, vol wetenswaardigheden. Veel foto's zijn bekend doch vormen bijeengebracht in dit boek een mooie verzameling. Het moet voor Hosking verheugend zijn dat zijn zoon David de zelfde interesse heeft en eveneens de vogelfotografie als werkterrein heeft gekozen.

Is de foto op pagina 67 nu in Minsmere of in Holland genomen? H.J.L.

Eric Hosking & Kevin MacDonnell: *Eric Hosking's Birds*. 224 pagina's, 80 kleuren- en meer dan 200 zwart-wit foto's (1979). Uitg.: Pelham Books Ltd, London. Imp.: Nillson & Lamm BV, Weesp. Prijs f 55,65

Proefschrift over kiekendieven

Wat zijn de werkelijke verschillen in oecologie van de drie kiekendiefsoorten, waarvan we in verscheidene gebieden (Waddeneilanden, Flevoland) twee of drie soorten kunnen zien jagen op ogenschijnlijk de zelfde manier boven de zelfde biotopen? Bovendien lijken Blauwe en Grauwe Kiekendieven vaak de zelfde nestbiotoopvoorkeur te hebben. Zijn er verschillen die beschouwd kunnen worden mogelijke concurrentie tussen de soorten te voorkomen?

Op deze en daaraan verwante vragen probeert dit proefschrift antwoorden te geven. Daartoe is gebruik gemaakt van de resultaten van vele jaren veldonderzoek o.a. op de Waddeneilanden, in de Flevopolders en in Frankrijk. Aan de hand van literatuurgegevens werd ook, waar mogelijk, de Steppenkiekendief in de soortvergelijkingen betrokken. Belangrijke verschillen werden o.a. gevonden in de grootte van het jachtgebied van mannetjes in de broedtijd: vooral Grauwe Kiekendief mannetjes jagen tot ver van het nest vandaan. Andere verschillen betreffen de prooikeuze en de daarmee in verband staande jachtwijze en terreinkeuze. Vooral Blauwe Kiekendieven vertoonden in dit opzicht een aanleg voor het jagen van moeilijk grijpbare prooien, zoals volwassen zangvogels. Bruine Kiekendieven grepen juist meer betrekkelijk trage en grote prooien. Wat betreft de nestplaatskeuze

bleken Grauwe Kiekendieven de meeste voorkeur te hebben voor plekken dicht bij uitgestrekte open en vlakke gebieden, in samenhang met hun jachtbiotoopkeuze. De soorten verschillen ook in timing van het broedseizoen.

Deze en andere verschillen worden in verband gebracht met de grootte en bouw van de soorten en sexen, met de verschillen in hun trekgewoonten en met de ligging van de huidige verspreidingsgebieden in de wereld. Het spreekt vanzelf dat daarbij ook vragen open blijven, bijvoorbeeld de vraag waarom de Grauwe Kiekendief zich zoveel westelijker, tot in West-Europa, heeft uitgebreid dan de Steppenkiekendief.

W.J.A. Schipper: *An ecological comparison of European harriers (Circus)*. Dissertatie Vrije Universiteit Amsterdam. 1 juni 1978.

De hoofdstukken 1 t/m 4 zijn gepubliceerd achtereenvolgens in *Giervalk* 63 (1973) : 17-120; *Ardea* 63 (1975) : 1-29; *Ardea* 65 (1977) : 53-72 en *Ardea* 66 (1978) : 77-102. Van het 5e en laatste hoofdstuk is bij de auteur nog een beperkt aantal exemplaren (Nederlandstalig) voorradig (tel. 03210-3291).

Vogels binnendijs en buitengaats

Na de 4 boekjes over de vogels in het open veld, van bos, park en stad, van wad en slik en van moeras en plas, thans een deeltje op de zelfde leest geschoeid over zo'n 70 vogelsoorten in de kustgebieden. Inmiddels hebben de zeevogeltrekwaarnemingen ons van sommige soorten alweer vele aanvullende gegevens verschaft.

Maar voor elke vogelliefhebber die nu uitgekoken is op de rijen vogelgidsen, die we bij de boekhandelaren zien is dit een serie die eens wat meer over de vogel zelf verteld. En daarvoor heeft Meindert de Jong samen met zijn vele eigen waarnemingen uit allerlei hoeken en gaten interessante bijzonderheden bijeengebracht. En daarom zeer aan te bevelen.

Meindert de Jong: *Vogels binnendijs en buitengaats*. 143 pag. (1978). Uitg. Unieboek bv, Bussum. Prijs f 19,90.

Vogels, nesten en eieren

Als hekkeluiser verscheen in deze serie een deeltje over nesten en eieren van vrijwel alle in ons land voorkomende broedvogels. En ofschoon wel over de biotopen gesproken wordt vinden we weinig over de achteruitgang van vele soorten en over de Vogelwet 1936 die wat betreft vogelnesten en hun inhoud toch heel wat verbiedt. Maar wie zou niet in elk boek meer willen vinden? Ongetwijfeld kon hij hier niet ongelimiteerd van ruimte gebruik maken! De boekjes zijn geïllustreerd met aardige pentekeningen van Rein Stuurman; die soms wel wat erg verkleind zijn en een aantal kleurenfoto's van Cees Scholz en Ko de Korte.

Meindert de Jong: *Vogels nesten en eieren*. 191 pag. (1976). Uitg. Unieboek bv, Bussum. Prijs f 19,90.